

Lopen naar Smaak; Historisch Rijen

1

Historisch Rijen; lopen naar Smaak

Wandeling van 5 km door Rijen langs Rijks- ,gemeentelijke monumenten en kunstwerken. De wandeling start op het Wilhelminaplein bij Smaak Lokaal

2

Rijen kerkdorp van Gilze en Rijen; 1925 Plattegrond gemeente en gemeentewapen St. Petrus

3

Wilhelminaplein 26, Smaak Lokaal; start van de wandeling

4

Wilhelminaplein kunstwerk; vloertegels. Vanaf het plein wandelt u linksaf de Hoofdstraat in

Op het plein in Rijen zijn in 2011 vóór winkelcentrum De Laverije vier granieten tegels geplaatst waarin gedichten zijn gehouwen. Adriaan Seelen heeft een voorstel hiervoor ingediend bij de gemeentelijke Kunstcommissie die daarna het initiatief heeft genomen om Adriaan Seelen te vragen het project uit te voeren. Hij is kunstenaar en steenhouwer. Onder zijn leiding hebben cursisten gedichten van onder andere Bert Schierbeek en Judith Herzberg in de tegels aangebracht.

5

Hoofdstraat 18 hoek Architect Aartsplein kunstwerk bestaande uit 3 onderdelen

Eén panter (de zoon) staat in de Hoofdstraat, kijkend naar de andere panter die met de overige elementen van het kunstwerk op het Architect Aartsplein staat. De panthers zijn gemaakt door Anet van de Elzen, kunstenaar uit Amsterdam, de spelelementen zijn bedacht door Sybolt Meindertsma ; het kunstwerk is een project van Woningstichting Leyackers, Gemeente Gilze en Rijen en Bouwbedrijf Heijmans

6

7

8

9

10

11

12

**Hoofdstraat 55; gemeentelijk monument
Woonhuis Bouwjaar 1934. Architect: A. Aarts;
hier linksaf de Mariastraat in**

heer P. Theeuwes uit Rijen gebouwd naar een ontwerp van de architect A. Aarts uit Rijen. (Dossier 1934, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen) 1994/1996 In het archief van Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen ontbreekt een belangrijk dossier aangaande dit object. Ca. 1994/1996 werden aan de frontgevel ingrijpende wijzigingen aangebracht door alle roede uit de vensters te verwijderen en te vervangen door grote panelen glas. 1997. In eigen beheer wordt achter het object een berging gebouwd. Verdere gegevens ontbreken vanwege incompleetheid van Dossier 1997-51. Karakterisering: Het object staat half vrij (zuidzijde) Het object telt twee bouwlagen met een zolderverdieping deels onder een verspringend schilddak, deels onder een gewolfd dak belegd met hoofdzakelijk donkergrijze, afgewisseld met rode verbeterde Hollandse pannen. Gevels: Opgetrokken van machinale gele baksteen. Toepassing machinale rode baksteen in gevelplint. Metselwerk: Kettingverband met terug liggende voeg. Plattegrond: Onregelmatige rechthoek. Stijl: Interbellumstijl. Opm. Architectuur schilderachtig door verspringende bouwdelen zowel in hoogte als ten opzichte van elkaar en zeer verzorgd.

19

**Mariastraat;
oude waterput
geschiedenis**

Bij de sloop van een voormalige brouwerij ten behoeve van de bouw van de nieuwe Rabobank in Rijen werd een waterput gevonden. Deze brouwerij lag aan de Hoofdstraat in Rijen. De put dateert uit de jaren 1600-1700 en werd door de familie Brouwers, eigenaren van de brouwerij sinds 1844, gebruikt. De put werd gereconstrueerd, waarbij een nieuw dekfel en steunbalken zijn aangebracht. De waterput is daarna geplaatst op het pleintje in de Mariastraat tegenover de Maria Magdalenakerk, schuin tegenover de plek waar de brouwerij stond. Foto van de waterput en de oude brouwerij

20

Mariastraat gevelgedicht van K. Schippers

Liefdesgedicht
Jij hebt de dingen niet nodig
om te kunnen zien
De dingen hebben jou nodig
om gezien te kunnen worden
(K. Schippers)

25/07/2016

21

Mariastraat foto uit 1960 met erop de voormalige leerlooierij van de Gebroeders Theeuwes

22

Raadhuisplein hoek Mariastraat voormalig kantoor Rabobank; kunstwerk muur reliëf

De Boerenleenbank Rijen kreeg in 1967 een nieuw gebouwd pand op de hoek Raadhuisplein / Mariastraat. Tot die tijd zat de bank in de Pius X-straat. Op de zijgevel van dit 'nieuwe' pand hangt een keramisch reliëf dat Henk Potters uit Oisterwijk heeft gemaakt. Met dit reliëf wilde de kunstenaar laten zien dat de Boerenleenbank er is voor het hele gezin, de veehouders, de ambachtslieden en de landbouw. In het reliëf zijn voor deze vier aspecten afbeeldingen geplaatst van een familie, een varken, een metselaar en een persoon met een korenschoof. Het vijfde onderdeel van het reliëf toont een man met een ploeg en een kruis, symbolen voor de NCB (Noord-Brabantse Christelijke Boerenbond)

23

Raadhuisplein 2022.03.07

24

Raadhuisplein hoek Mariastraat voormalig kantoor van de Rabobank; kunstwerk "De Derde Wethouder" Tot en met 1970 telde de gemeente Gilze en Rijen twee wethouders; het aantal werd bepaald door het aantal inwoners van de gemeente. Er werd natuurlijk wel eens gespeculeerd over een derde wethouder, onder andere in een carnavalssauwel van Henk Martens. In 1970 maakte Jan Derks een beeld van polyester plastic. De kunstenaar wilde met dit beeld groei en ontwikkeling tot uitdrukking brengen. De zware bovenvormen staan voor kracht, de bloemachtige vorm laat de groei zien. Daarnaast toont het beeld met een draaiing in de middenvorm beweging. Het beeld, dat in de volksmond al snel de derde wethouder werd genoemd, staat in de Mariastraat, niet ver van het gemeentehuis in Rijen. De derde wethouder kwam er overigens in 1971 en dat was L. Uijtendaal.

'De derde wethouder'

25

Raadhuisplein 1 1960 Gemeentehuis in aanbouw

26

Raadhuisplein 1; Gemeentehuis met de drie reliëfs; wandel achter het gemeentehuis de Nassaulaan in

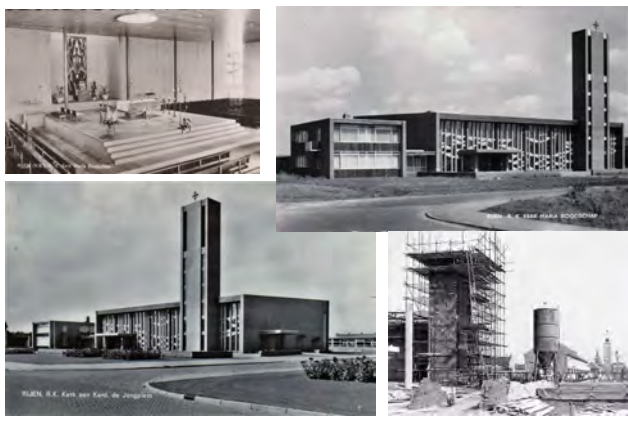
27

Nassaulaan 64 voormalige kerk welke thans dienst doet als cultureel centrum; gebouwd in 1960; ansichtkaart

28

Nassaulaan 62-64; Architect: H.M. Kolderwey, Voorburg Bouwjaar 1961; ansichtkaart

29

Nassaulaan 62-64 kunstwerk "de Wachter" aan het eind van de Nassaulaan linksaf de Oosterhoutseweg op

1996; De voormalige Maria Boodschap kerk in Rijen is in 1984 verbouwd en daarna in gebruik genomen door Bibliotheek, Muziekschool en Hulpcentrale. Een veel grotere verbouwing en uitbreiding van het gebouw heeft in 1995 plaatsgevonden. Daarna werd de Boodschap hét culturele centrum van Rijen. Bij de heropening is op het plein voor het gebouw een roestvrij stalen beeld van Adriaan Brouwers uit Gilze geplaatst, voorstellende "De Wachter". De inmiddels overleden kunstenaar gaf de volgende uitleg bij zijn beeld: de mens kent een innerlijk gevoel dat hij wil koesteren en beschermen. Deze Wachter symboliseert de bescherming van dat innerlijke gevoel. Hoewel het beeld van roestvrij staal was gemaakt kwamen er na enige tijd toch roestplekken op. Na restauratie heeft het kunstwerk, tot ongenoegen van de dochters van Adriaan Brouwers, een blinkende zijkant gekregen

30

31

32

33

34

35

36

Oosterhoutseweg 13 voormalig Kinderkamp vanuit de lucht

37

Oosterhoutseweg 13 Kamp bij Rijen 1732, overzicht gelegerde troepen; geschiedenis

Overzicht gelegerde troepen (Camp de Bataille).
Uit: Moetjens, 1732

38

Oosterhoutseweg 13 1831.07.23

Koning Willem I houdt, vergezeld van zijn twee zonen, een inspectie over een groot gedeelte van het veldleger dat deelneemt aan de Tiendaagse Veldtocht

39

Oosterhoutseweg 13; 1902 "De Keuken van het Legerkamp te Rijen" ansichtkaart

De Keuken van het Legerkamp te Rijen.

40

Oosterhoutseweg 13 2017.04.10 Mail bericht van drs. J.A.M. (Jan) Roymans senior projectleider

Kaart van Kamp Rijen. Op de 1^e kaart (figuur 3) zijn zowel de ligging en functies van alle relicten binnen het kamp ingetekend. Kaart 4 geeft een eerste indicatie van de zichtbaarheid van ieder relic. De relicten op de oefenbaan zijn allemaal zeer goed zichtbaar. In alle vertrouwen, kaarten niet naar anderen doorsturen. Het kamp is 1,7 km lang. Blauw zijn waterputten. De achterste rij waren de secketen (wc's)

41

Oosterhoutseweg 13, Camping d'n Mastendol steek hier de Oosterhoutseweg over naar de Sportparkweg

42

Sportparkweg; in de bocht wandelt u rechtsaf de Atalanta in, de voormalige Siedlung

43

Atalanta - Kampstraat 1940 – 1945 voormalig woonwijk van officieren van het Duitse leger de "Siendlung"

Gemeente Gilze en Rijen wil Siedlungswoningen aan Kampstraat afbreken

Van 1940 tot 1945

Van 1940 tot 1945 wil de gemeente Gilze en Rijen een voormalige Siedlungswoning aan de Kampstraat afbreken. De woning is een voorbeeld van de Siedlungswoningen die in de jaren dertig en veertig werden gebouwd voor de officieren van het Duitse leger. De gemeente wil de woning afbreken omdat de woning niet meer voldoet aan de huidige eisen voor woningen. De gemeente wil de plek waar de woning stond omvormen tot een park. De gemeente wil de plek waar de woning stond omvormen tot een park. De gemeente wil de plek waar de woning stond omvormen tot een park.

44

De Atalanta gaat over in de Kampstraat; foto Kampstraat 1 t/m 9 1978; blijf de weg vervolgen

45

Kampstraat, blijf het bospad alsmaar volgen tot aan de Julianastraat

46

Julianastraat; voormalige woningen van Ericsson

47

Julianastraat voormalige directiewoning van de Ericsson; Vanuit de Kampstraat komt u in de Julianastraat waar u de weg naar links vervolgt

48

Julianastraat luchtfoto van de Ericsson;

49

Julianastraat 34 voormalige directeurswoning

50

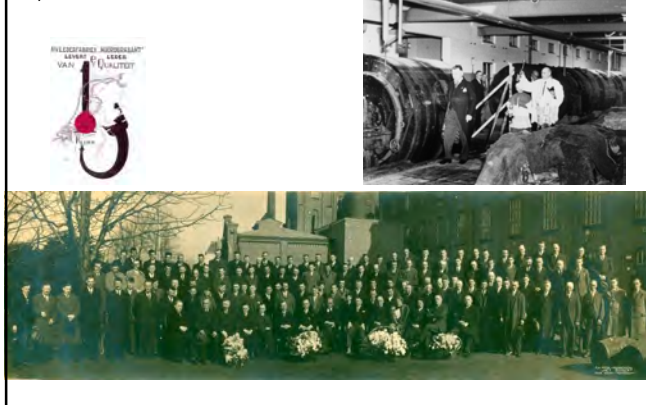
Julianastraat 1920ca voormalige leerlooierij N.V. Lederfabriek "Noord Brabant"

51

Julianastraat 38 1948; 25 jarig bestaan van lederfabriek "Noord-Brabant"

Inzegening lederfabriek de Noord-Brabander; herbouwd in 1948. Voorop loopt de directeur L. Uytendaal

52

Julianastraat 38; voormalig Behangselpapier fabriek; ansichtkaart

53

Julianastraat 38 appartementencomplex met de oude schoorsteen van de voormalige leerlooierij Noord Brabant. *Blijf de Julianastraat volgen*

54

Julianastraat 38; 2 Platanen, Platanus acerifolia;

Plataan *Platanus hybrid*
 De Plataan wordt bij ons veel in omheiningen geplant, omdat het een van de weinige bomen is die geen last heeft van de verruilde lucht. Zijn glanzende bladeren worden door de regen weer schoongepoet en de schone kast geeft het in grote plantkassen toe, wat bewaakt dat de schoneplant in de kast een vanderwijze krijgt.
 De Plataan is een hybride tussen de Westerse of Amerikaanse Plataan (*P. occidentalis*) en de Chinese Plataan (*P. orientalis*). De eerst vermeld in 1875 voor het eerst beschreven aan de hand van een tekening in de Nieuwe Hollandische Courant. Vermoedelijk van de afkomst van John Tradescant de Jongere (1608-1662), luitenant van Karel I. Tradescantus vader had een kweekvijl opgericht en later kweekte de Chinese en de Westerse Plataan voort. De onaangetastheid van een kweekvijl waart die aanwijzing. In 1875 werden ook twee andere soorten beschreven, namelijk de witte en de zwarte Plataan.
 De Plataan vraagt een vruchtbare, vochtige grond. Hij groeit snel en vormt op zijn plaats een boomstam, die een stevige voet sticht in de herfst. Het hout is bij op bereikbaar, het is licht, maar een beetje zwaar.

55

Julianastraat 1953; links van de Julianastraat de Militaire wijk

In 1953 werd een militaire wijk gebouwd in Rijen-Zuid. Om te voldoen aan de woningbehoefte van militaire gezinnen kwamen er 179 woningen. In 1959 stonden er nog steeds 225 militairen als woningzoekend ingeschreven. In 1974 vroeg de gemeente toestemming om 235 extra woningen voor militairen te mogen bouwen, boven het al toegewezen contingent. De gemeente kreeg hier toestemming voor. In 1983 / 84 heeft de hele wijk een grote opknappbeurt gekregen. De Woningstichting heeft de woningen gerenoveerd en in overleg met het buurtcomité werden plantsoenen en straten grondig onderhand genomen. In 2020 is men gestart met een zeer ingrijpende renovatie met deels een verdere verkoop aan Particulieren.

56

Julianastraat 118; Rijksmonument

Op de hoek van de Julianastraat en de Parallelweg werd in 1908 een woonhuis en magazijn gebouwd voor de leerhandelaar P. van Rooij. De stijl is overgangsarchitectuur. De hoofdmassa wordt gevormd door de witgepleisterde hoekbebouwing. Boven de tweede bouwlaag is een schijnterras met penanten en balusters. Een van de penanten, aan de zijde van de Parallelweg, is behandeld als een zogenaamd Arkeltorentje. Het dak heeft steile schilden gedekt met kruispannen. Boven de ingang bevindt zich een halve schijntrapgevel. Aan de Parallelweg is een nieuw bedrijfsgedeelte aangebouwd.

57

Julianastraat 118 Rijksmonumenten; Ansichtkaart

Omstreeks 1925, een gezicht vanaf de spoorwegovergang in de Julianastraat. Links staat de in 1907 gebouwde woning met werkplaats van de leerhandelaar P. van Rooij, die met zijn gezin voor zijn huis staat.

58

Stationsstraat 1; "de Heeren van Rijen" Gemeentelijk monument

Bouwschiedenis: Oorspronkelijke bouwtekening van koffiehuis niet aanwezig. Het koffiehuis bestond al in 1900 en is waarschijnlijk gesticht rond 1865 na de aanleg van de spoorlijn Breda-Gilze-Rijen-'s Hertogenbosch in 1863-1865, door de weduwe van Wezel-van der Horst. De straat heette toen nog Julianastraat. 1905. In opdracht van de heer J. Verheijden wordt het oude koffiehuis verbouwd. Links komt een grote herbergzaal (vooruitgeschoven bouwdeel object) en rechts het woonhuis. De eerste twee ramen van het woonhuis (voorkamer links) worden wel bij de herberg getrokken. Architect is C. Schaffelaers uit Rijen. (Dossier 1905-633, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen) 1980. Het horecabedrijf wordt in opdracht van Skoll Brouwerij Breda gedeeltelijk veranderd, gerenoveerd en aangepast (brandpreventie) aan de moderne eisen van de tijd (nieuwe toiletten). Architect is Bouw- en Adviesbureau J. C. van de Broek uit Breda. Kosten F. 123.000,-. (Dossier 1980-99, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen) 1999. In opdracht van de heer A.C.M. Ouderdonk uit Minderhout (B) wordt het café met woning en toiletten groep gewijzigd. Architect is J. v.d.B. van Interbrew Bouwzaken uit Breda. Aannemer is Bouwbedrijf Vermeulen uit Rijen. Bij deze verbouwing verdwijnen weer de aangebouwde toiletten uit 1980. Deze komen nu achter de cafézaal. De voorkamer van het object links wordt een grote ruimte met de caféruimte. Kosten F. 52.875,-. (Dossier 1999-140, Archief openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

59

Julianastraat – Stationsstraat; steek de spoorlijn over en links op het Stationsplein enkele Gemeentelijke monumenten. Blijf uiteindelijk wel de Stationsstraat volgen

60

Stationsplein,
Stationsgebouw
Gemeentelijk
monument;
ansichtkaart

Architect: Bouwkundige afdeling van de Nederlandse Spoorwegen; Bouwjaar 1915 – 1916. In het gebouw bevindt zich een plaquette ter nagedachtenis overrijden burgers in de 2^e WO

61

Stationsplein 1 Stationsgebouw Gemeentelijk monument

Bouwgeschiedenis: Het eerste stationsgebouw van Gilze-Rijen werd 1863 (opening spoorlijn 1 oktober 1863) honderd meter oostelijk van het huidige gebouw. 1916. Het huidige pand dateert van 1915-1916 en werd ontworpen door de bouwkundige afdeling van de Nederlandse Spoorwegen te Utrecht nadat het oude was afgebrand. Aanvankelijk werd door Gilze strijd gevoerd om het stationsgebouw ten zuiden van de lijn te krijgen, maar Rijen en Dongen wonnen uiteindelijk het pleit. Er was toen nog maar enkel spoor, in 1881 kwam pas dubbel spoor. Karakterisering: Het object staat geheel vrij met de lange zijde aan het Stationsplein. Het object telt deels een, deels twee bouwlagen. Beide bouwvolumes zijn afgedekt met hoge schilddak en het lage bouwlichaam in hoofdbouw heeft een opbouw aan de frontzijde afgedekt met een zadeldak en een aan de spoorzijde afgedekt met een half schilddak. Alle daken zijn belegd met rode Hollandse pannen. Gevels: Opgetrokken van rode baksteen. Metselwerk: Kruisverband met gladde voeg. Plattegrond; Onregelmatige rechthoek. Stijl: Typische baksteen utiliteitsbouw van de spoorwegen

62

Stationsplein 4-5, Hoekpand,
Laagstraat 1; Gemeentelijk
monument

Dit grote pand is in 1932/1933 gebouwd door de Rijense architect Piet Aarts in vormen van de Amsterdamse school. De heren A. en C. Seelen hadden opdracht gegeven voor een dubbele directeurswoning met expeditiekantoor. Het vrijstaande hoekpand heeft twee bouwlagen op een U-vormige plattegrond met aan de achterzijde een binnenhof. De bouwlagen worden van elkaar gescheiden door een met de gevels mee verspringende en iets uitstekende betonnen latei. Alle gevelopeningen zijn rechthoekig van vorm maar verschillen sterk van formaat. De samengestelde, omliggende zadeldaken zijn gedekt met verweerde rode leipannen. De houten gootlijst heeft een groot overstek. Op de hoek met de Laagstraat bevinden zich, half ingebouwd, twee torens van drie bouwlagen onder platte daken met windveerpannen over de dakranden. De torens zijn aan elkaar gebouwd en verschillen in hoogte en volume. De hoogste toren dient op de begane grond tot ingang, de laagste toren tot entreehal en trappenhuis. De hoofdmasse heeft aan de voor- en zijgevels vier van elkaar gescheiden ingangen met opvallende gevelde houten paneeldeuren, geornamenteerd met stijlen en regels in geometrische, zakelijke motieven. Een aantal van de vensters bezit nog de originele glas- in-lood ramen met geometrische motieven. Opvallende elementen zijn verder: het brede balkon, de lage brede dakkapellen en de schoorstenen met gedocerende bekroning. De rondlopende betonband, waar alle ramen en deuren van de begane grond "aanhangen" is zeer kenmerkend voor het werk van Aarts.

63

Stationsstraat 2
Gemeentelijk
monument

Bouwgeschiedenis: 1932. Het object wordt gebouwd als winkel/woonhuis (kappers/kleermakerszaak) in opdracht van de heer L. Soeterbroek uit Rijen naar een ontwerp van de architect A. Aarts uit Rijen. Kosten F. 3.500,- (Dossier 1932-660, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen) 1947. In opdracht van de heer L. Soeterbroek uit Rijen wordt de erker gewijzigd. De ingangspartij tot de kapsalon wordt overdwars aangelegd. Uitvoerder is A. Ballemans en Zn. uit Rijen. Kosten 275,-. (Dossier 1947-33, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen) 1975. In opdracht van de heer H. Weterings uit Rijen wordt de woning verbouwd. Met name de aanbouw wordt gewijzigd. De berging aan de achterzijde van het object wordt verbouwd tot eethoek, keuken en berging. Tevens wordt de toilet gewijzigd en vernieuwd. Architect is J.C.M. Adriaansen uit Rijen

64

Stationsstraat 8
Rijksmonument

De vrijstaande 'directeurswoning' is in 1907/1908 ontworpen door de Rijense architect Piet Aarts in vormen van de cottagesstijl in opdracht van N.V. Nederlandse Stoomliefderfabriek. Deze voormalige directeurswoning heeft een ongeveer rechthoekige plattegrond met een rechthoekige serre aan de noordzijde en twee erkers aan de westzijde. Het pand heeft twee bouwlagen. De hoofdmasse heeft een samengesteld wolfsdak met gootlijst en overstek. De serre en de erkers hebben lessenaarsdaken en een tentdak. Alle daken zijn gedekt met met rode geglaazuurde tuile du nordpannen. Op de schoorsteen een windvaan, voorstellende iemand die op een vleesboom een huid ontveest. De verschillen in bouwvolume, hoogte en dalkvorm alsmede de tuin, geven het pand een landelijk karakter. De rechthoekige erker aan de straatzijde valt het meest op door het fraaie overdekte balkon. Dat bestaat voornamelijk uit wit geveerd, met geometrische figuren versierd hout en heeft een mooie balustrade. Op de begane grond van de erker bevindt zich aan de noordzijde de hoofdingang met een paneeldeur ook versierd met geometrische motieven. De vensters in de gevel hebben bovenlichten met roedenverdeling en boven de vensters zijn betonnen latieren aangebracht met daarboven een segmentboog van geglaazuurde steen. De vensters in de erker met de schuine boeken hebben luiken met diabolobeschildering. De erker aan de noordzijde is van latere datum.

65

Stationsstraat 54-56; Gemeentelijk monument

Bouwgeschiedenis: 1920. Het object wordt gebouwd, tezamen met Stationsstraat 56 als twee onder een kap, in opdracht van de architect P. Aarts uit Rijen en uitgevoerd naar een ontwerp van hemzelf. (Dossier 1920-38, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen) 2006. Het object wordt in opdracht van de heer J.M. Tromp uit Rijen verbouwd en vergroot. Aan de achterzijde wordt een stuk aangebouwd. Architect onbekend. Kosten E. 25.585,-. (Dossier BR 2006- 065, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen). 1913. Ter plaatse van het object dat in 1920 gebouwd wordt staat een oud pakhuis dat wordt gesloopt en een nieuw wordt gebouwd. Dit wordt dan weer gesloopt in 1920 als het huidige pand wordt gerealiseerd. (Dossier 1913-1413, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen) Idem aan Stationsstraat 54. 1992. Bij het object wordt een berging geplaatst.

66

Wilhelminaplein winkelcentrum de Laverije; einde wandeling

